

(יח) וּתְרָא כִּי מִתְאַמְצֵת הִיא לִלְכֵת אֹתָהּ, וּתְחַדֵּל לְדַבֵּר אֵלֶיהָ. הַעֲנִין, הַיֵּצֵר הָרַע דּוֹמָה לְזָבוּב וְיוֹשֵׁב בֵּין שְׁנֵי מִפְתָּחֵי הַלֵּב (בְּרֻכּוֹת סא, א). וְרֻצָּה לּוֹמֵר, כִּי הַיֵּצֵר טוֹב אֵינוֹ יוֹעֵץ אֲלֵא לְמִצְוָה אֲבָל הַיֵּצֵר הָרַע מְשִׂיאֵו לְעִבְרִוֹת, וְאִם יִרְאֶה שְׂאִינוֹ יִכּוֹל לוֹ מִפְתָּחוֹ לַעֲשׂוֹת מִצְוָה מְעוּטָף כְּמַה עִבְרִוֹת נוֹעֵל דְּרֹךְ זֶה (סוֹכָה נב, א): יֵצֵרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּכָל יוֹם וּמִתְחַדֵּשׁ כּו', מִתְגַּבֵּר שִׁיעֶשֶׂה עִבְרִוֹת וּמִתְחַדֵּשׁ הֵיינוּ אִם רֹאֵה שְׁלֵא יִפְתָּה אֹתוֹ לְעִבְרִיהָ מִחֻדָּשׁ עָלָיו לִפְתִּיחֹהּ בְּמִצְוָה וּבִזְוָה מְעוּטָף הַעִבְרִיהָ כְּדֹרֶךְ הַיֵּצֵר, וְהַרֻצָּה לְבַחֲוֹן עַתְּ בֵּא לִידוֹ הַמִּצְוָה אִם הוּא מִיֵּצֵר הָרַע אִו לֵא, יִבְחִין בַּעַת עֲשִׂיַת הַמִּצְוָה אִם אֲבָרִיו נְעִים וְנָדִים בַּעַת הַהִיא וּבִזְרִיזוֹת לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוָה, מִסְתַּמָּא הִיא מְעַצֵּת יֵצֵר הָרַע, כִּי אֵיךְ יוֹכֵל לִהְיוֹת שְׂאֲבָרֵי הַגּוֹף הַכְּבִדִים אֲשֶׁר מְעַפֵּר יְסוּדָם וְטַבְעָם לִילֵךְ אַחֵר תְּאוֹתָם הַגּוֹפְנֵי הַיּוֹרֵד לְמַטָּה מִטָּה כְּטַבַּע הַעֵפֶר יִתְלַבְּשׁוּ רִצּוֹן לַעֲשׂוֹת, אֵיךְ זֶה כִּי אִם עֲצַת יֵצֵר הָרַע בְּכַדֵי שִׁלְכָד אַחֵר כֵּךְ בְּרִשְׁתּוֹ, וְאִם בְּחִשְׁיָקוֹת נִפְשׁוֹ הַפְּנִימִיּוֹת לְהִתְקַרֵּב אֶל עוֹשֵׂהוּ בְּמַעֲשֵׂי הַמִּצְוֹת, אֲבָרֵי הַגּוֹף כְּבִדִים וְעֲצָלִים, אִזְ נִרְאֶה שֶׁמִּדְּרֹךְ הַטַּבַּע הוּא, וְלִכֵּן נִלְבַּשׁ הַיֵּצֵר הָרַע בְּאֲבָרֵי הַגּוֹף וְרוֹצֵה לְעַכְבָּם מְעֲשׂוֹת הַמִּצְוָה. וְעַל זֶה גַּם כֵּן בְּרִישׁ לְקִישׁ מִתְחַלֵּה כְּשֶׁנִּתְכַּוֵּן לְעִבְרִיהָ רִצּוֹ אֲבָרֵי הַגּוֹף, עַד שְׂאֵמְרוּ בְּמִסְכַּת בְּבֵא מְצִיעָא (פד, א): וְשׂוֹר לִירְדְנָא בְּכַחוֹ, וְכִיּוֹן שְׂקִיבֵל עָלָיו עוֹל תּוֹרָה בְּעֵי לְמִיּהֲדָר וְלֵא יִכּוֹל, שְׂכִיּוֹן שְׂמַצֵּד הַיֵּצֵר טוֹב קִבֵּל עָלָיו עוֹל תּוֹרָה לִכֵּן הַתְּחִיל הַיֵּצֵר לְעַכְבֵּ וְנַעֲשׂוּ אֲבָרֵי הַגּוֹף כְּבִדִים. וְאֵף כֵּאֵן אֵינָה יִכּוֹלָה לִלְכֵת אַחֲרֶיהָ, אֵף שֶׁהִיא הִיתָה בְּחֹרָה מִמְנָה, בְּלִתֵּי אֲמִיץ בְּגוֹף וְיִגִּיעָה רִבָּה, אִזְ "וּתְחַדֵּל" כּו' לְמַנּוּעַ אֹתָהּ מִהַמִּצְוֹת, כִּי הַכּוֹנֵנָה מְצַד הַטּוֹב הוּא.

על פי חז"ל, יצר הרע נולד מן המים ונצטרף אל הגוף כשנכנס לתולדות האדם. וזוהי הסיבה שגוף האדם נקרא "בשר ודם".

ברכות דף סא עמוד א

אמר רב יצר הרע דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב שנאמר (קהלת י') זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח ושמואל אמר כמין חטה הוא דומה שנאמר (בראשית ד') לפתח חטאת רבץ תנו רבנן שתי כליות יש בו באדם אחת יועצתו לטובה ואחת יועצתו לרעה ומסתברא דטובה לימינו ורעה לשמאלו דכתיב (קהלת י') לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו

- 1 קהלת פרק י פסוק א זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח יקר מחכמה מפבוד סכלות מעט
- 2 בראשית פרק ד פסוק ז הלוא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רבץ ואליך תשוקתו ואתה תמשל בו
- 3 קהלת פרק י פסוק ב לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו

מהרש"א חידושי אגדות מסכת ברכות דף סא עמוד א

יצה"ר דומה לזבוב כו'. שהוא בריה קטנה וחלש ומבאיש דבר חשוב שמן רוקח כן הוא היצה"ר כמ"ש (סוכה נב: סנהדרין צ"ט:) בתחלה דומה לחוט כו' קאמר דיושב בין ב' מפתחי הלב כדלקמן לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו ושמואל מדמה ליה לחטה שהוא ג"כ דבר קטן ואולי דס"ל כמ"ד אילן שאכל ממנו אדה"ר חטה היה (לעיל מ.) וע"י בא יצה"ר וק"ל:

ב' כליות כו'. משום דכל אברים הפנימים דחשיב בסמוך אין בהו אלא אחד בגוף אדם חוץ מב' כליות וע"כ אמר שנבראו להיות יועצי הלב אם לטוב אם לרע וע"כ הם שנים אחד יועץ לטובה ואחד לרעה וקאמר ומסתברא כו' דכתיב לב חכם לימינו וגו' דלא על הלב גופיה קאמר אלא על ב' יועצי הלב ובזה שייכא ברייתא זו אמתני' דהכא דקתני בכל לבבך בשני יצריך דלא על הלב גופיה קאמר דאין לאדם ב' לבבות אלא על ב' יועצי הלב שהן ב' כליות קאמר ודו"ק:

תורת חיים מסכת סנהדרין דף סד עמוד א

נפק כגוריא דנורא מבית קדשי הקדשים. ואם תאמר יצר הרע בבית קדש הקדשים מאי עבידתיה ויש לומר לפי שבריא העולם ובריא האדם דמיין להדדי דלהכי נקרא האדם עולם הקטן וכשם שהיצה"ר יושב בתוך האדם על לבו שהוא עיקרו ושרשו כדאיתא בפרק הרואה אמר רב יצה"ר דומה לזבוב ויושב על שני מפתחי הלב וכו' ומשם הוא מתפשט לכל האיברים כך היצה"ר יושב בתוך העולם על עיקרו ושרשו מקום אבן שתיה אשר משם הושתת העולם שהוא בתוך קדש הקדשים ומשם הוא מתפשט לכל העולם וכיון דיצה"ר דעבודת כוכבים ומזלות יצא ממקומו ונתפס נתבטל.